

Σημειώσεις στο περιθώριο 15/11/2017

- 1) Μαργαρίτα Καραπάνου, *Η Κασσάνδρα και ο λύκος*, Μυθιστόρημα, Καστανιώτης, Αθήνα,⁹ 1997
- 2) Χάρης Βλαβιανός, *Το αίμα νερό*, Μυθιστόρημα σε σαράντα πέντε πράξεις, Πατάκης, Αθήνα,³ 2014

1. Το δύο ευσύνοπτα βιβλία συζητήθηκαν στην ίδια συνάντηση και η παράλληλη ανάγνωσή τους ανέδειξε πολλά σημεία σύγκλισης μεταξύ τους στο χειρισμό του θέματος των ενδοοικογενειακών σχέσεων.
2. Η οπτική γωνία από την οποία προβάλλονται οι δεσμοί αίματος είναι το πώς τα παιδιά βιώνουν την εγκατάλειψη από την πλευρά των γονιών τους όταν, μετά από διαζύγιο, το παραδοσιακό μοντέλο της κοινής συμβίωσης των μελών έχει καταρρεύσει.
3. Και τα δύο βιβλία προσεγγίστηκαν στη βαριά σκιά των εξομολογητικών συνεντεύξεων, σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, των συγγραφέων τους οι οποίοι διαβεβαίωσαν ότι βασίστηκαν σε προσωπικά βιώματα, γεγονός που φόρτισε συναισθηματικά την αναγνωστική διαδικασία.
4. Η Καραπάνου υιοθετεί την α-πρόσωπη αφήγηση, υπό την οπτική γωνία μάλιστα της Κασσάνδρας που βρίσκεται σε νηπιακή ή πρώιμη σχολική ηλικία. Από τις εξομολογήσεις της, καταγεγραμμένες σε μορφή ημερολογίου, όπου τηρείται μια σχετική χρονολογική σειρά, αποκαλύπτονται η παραμέληση, η κακοποίηση (σωματική και ψυχική), ο εκφοβισμός, η διάχυτη σεξουαλικότητα, η διάθεση για σκανδαλιά, αλλά και η έναρξη της ψυχικής διαταραχής που καθόρισε την ενήλικη ζωή της συγγραφέα.

5. Μαθαίνουμε όλα όσα συνέβησαν σε ένα παιδί, που μετακινήθηκε από την Αθήνα στο Παρίσι μετά το διαζύγιο των γονιών του, όπου περιτριγυρίζεται από τους διάσημους φίλους της μητέρας του και μεγαλώνει υπό την πλημμυρή επίβλεψη της γιαγιάς, του υπηρετικού προσωπικού και άλλων ενηλίκων που μοιάζουν να μην γνωρίζουν ηθικούς φραγμούς.
6. Οι έντεχνες και «αφελείς» αποκαλύψεις της για τον αυνανισμό, τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις, το βιασμό και την έκτρωση, τον πρώιμο εγκλεισμό της σε ψυχιατρείο, τις μαθησιακές δυσκολίες, αλλά και τις χρόνιες λογοθεραπείες, στις οποίες υποβλήθηκε ως παιδί σοκάρουν, χωρίς να αποκλείουν το ενδεχόμενο να είναι όλα αποκύημα της οργιώδους παιδικής φαντασίας και επινοητικότητας.
7. Η απόλυτη απουσία του πατέρα και η αδυναμία (ή άρνηση) της μητέρας να αναλάβει τα καθήκοντα του ρόλου της, η έλλειψη διαλόγου μεταξύ της Κασσάνδρας και των ενηλίκων που ανέλαβαν την μέριμνά της, μοιάζει να ευθύνονται για τα σοκαριστικά βιώματα που με παιδικό χιούμορ περιγράφει η πρωταγωνίστρια. Ειδικά η επιθυμία της για επιστροφή στην θαλπωρή της μήτρας (ουσιαστικά πρόκειται για την ανικανότητα απεμπλοκής της από τον ομφάλιο λώρο και εμπλοκής στην ενήλικη ζωή), φαίνεται να είναι η μοναδική ελπίδα για μια δεύτερη ευκαιρία στη σχέση της με τη μητέρα.
8. Η μικρή Κασσάνδρα απέναντι στην σκληρότητα των μεγάλων αμύνεται ασκώντας λεκτική και συμβολική βία, γράφει γράμματα μίσους που δεν στέλνει ποτέ στη μητέρα της και ακρωτηριάζει την κούκλα της.
9. Με πρόσχημα την άγνοια της ανήλικης ηρωίδας, η Καραπάνου βρίσκει ευκαιρία να αναφερθεί σε θέματα της ζωής των ενηλίκων. Έτσι η πολιτική πραγματικότητα- εμφύλιος, η σχέση του Παλατιού με τον Στρατό και αντίστροφα, οι αγαθοεργίες της μεγαλοαστικής τάξης και η θρησκευτική της τυπολατρία είναι θέματα που δεν θα μπορούσε να καταγράψει με κριτικό μάτι ένα παιδί.
10. Ο Βλαβιανός, καταπιάνεται με ένα θέμα, το οποίο έχει καταγραφεί εκτενώς στα ποιήματά του, και το οποίο έχει σχολιάσει ο ίδιος ποικιλοτρόπως στις συνεντεύξεις του: ο κοσμοπολιτισμός, τον οποίο μέχρι κάποια φάση της ζωής του, βίωνε ως μειονέκτημα, οφείλεται στο διαζύγιο των γονιών του, τη δημιουργία δεύτερης οικογένειας από την πλευρά του πατέρα του και την ασταθή ερωτική συμπεριφορά από πλευράς της μητέρας του, γεγονότα που τον ανάγκασαν να μετακινηθεί από την Ιταλία στην Ελλάδα και τη Βραζιλία κι από εκεί στη Μ. Βρετανία, νιώθοντας παντού ανέστιος και μόνος.
11. Το β' ενικό πρόσωπο της αφήγησης αφαιρεί από το κείμενο κάθε ίχνος μελοδραματισμού και ο ενήλικας γιος κρίνει χωρίς συναισθηματισμούς και διάθεση κατανόησης τις επιλογές των γονιών του, που φρόντισαν να του εξασφαλίσουν ανώτατες σπουδές σε πανάκριβα οικοτροφεία- ορφανοτροφεία πολυτελείας, για να μην έχει κανένας από τους δύο επίδραση πάνω του.
12. Ο δίσημος τίτλος συμβαδίζει με το βρετανικό χιούμορ που χαρακτηρίζει το ποιητικό του ύφος, ενώ ο υπότιτλος, περιπαίζει τα κειμενικά είδη στήνοντας ένα μυθιστόρημα με την τεχνική του θεατρικού έργου και το ρυθμό των κινηματογραφικών σκηνών.

13. Στο λακωνικό και καίριο αυτό βιβλίο το υποκείμενο εκτίθεται χωρίς περιστροφές, κάνοντας αναφορική χρήση της γλώσσας, με την ελπίδα να αυτοϊαθεί. Το διακύβευμα του κειμένου δεν είναι αν ο πατέρας και η μητέρα ήταν καλοί γονείς, αλλά ποιος από τους δύο τον πλήγωσε περισσότερο .
14. Σε αντίθεση με την Καραπάνου, που κλείνει το βιβλίο της αφήνοντας την πληγή ανοιχτή, ο Βλαβιανός αποκαλύπτει το προσωπικό του δράμα, όταν αυτό έχει ξεπεράσει τη στιγμή της κορύφωσης, μια και οι πρωταγωνιστές έχουν πια πεθάνει, επιφορτίζοντας όμως τον γιο και την κόρη του με το καθήκον να ολοκληρώσουν το μυθιστόρημά του, αφού γνωρίζει πως, ως γονιός πια ο ίδιος, θα κριθεί αυστηρά από τα παιδιά του.
15. Ο τίτλος, όπως επεδίωκε ο συγγραφέας, ερμηνεύτηκε και με τις δύο εκδοχές του: το αίμα γίνεται νερό, όταν ο χρόνος έχει μεσολαβήσει και οι υπαίτιοι του τραύματος δεν είναι πια στη ζωή· το αίμα δεν γίνεται νερό, γιατί η βεβαιότητα του αμετάκλητου θανάτου, δεν προκαλεί παρά θυμό και στο καθήκον της κρίσης (ή της κατάκρισης) την σκυτάλη παίρνουν οι νεώτερες γενιές.
16. Γόνιμοι μεγαλοαστικής τάξης, οι συγγραφείς των βιβλίων μιλούν για τις διαλυμένες οικογένειες των παιδικών τους χρόνων, όπου πατέρας και μητέρα, η δεύτερη ίσως περισσότερο, ήταν πολλοί εγωιστές, για να αναλάβουν τον ρόλο της αυταπάραξης που απαιτεί η γονεϊκή ιδιότητα. Με σημάδια της αρχόμενης ψυχιατρικής διαταραχής η Καραπάνου, συγκροτημένος αλλά χωρίς ίχνος οίκτου ο Βλαβιανός, επιβεβαιώνουν τον κανόνα που θέλει να είμαστε οι ενήλικες που επέτρεψε να γίνουμε η παιδική μας ηλικία.

Κέλυ Τάλλα